

Biosfärområde

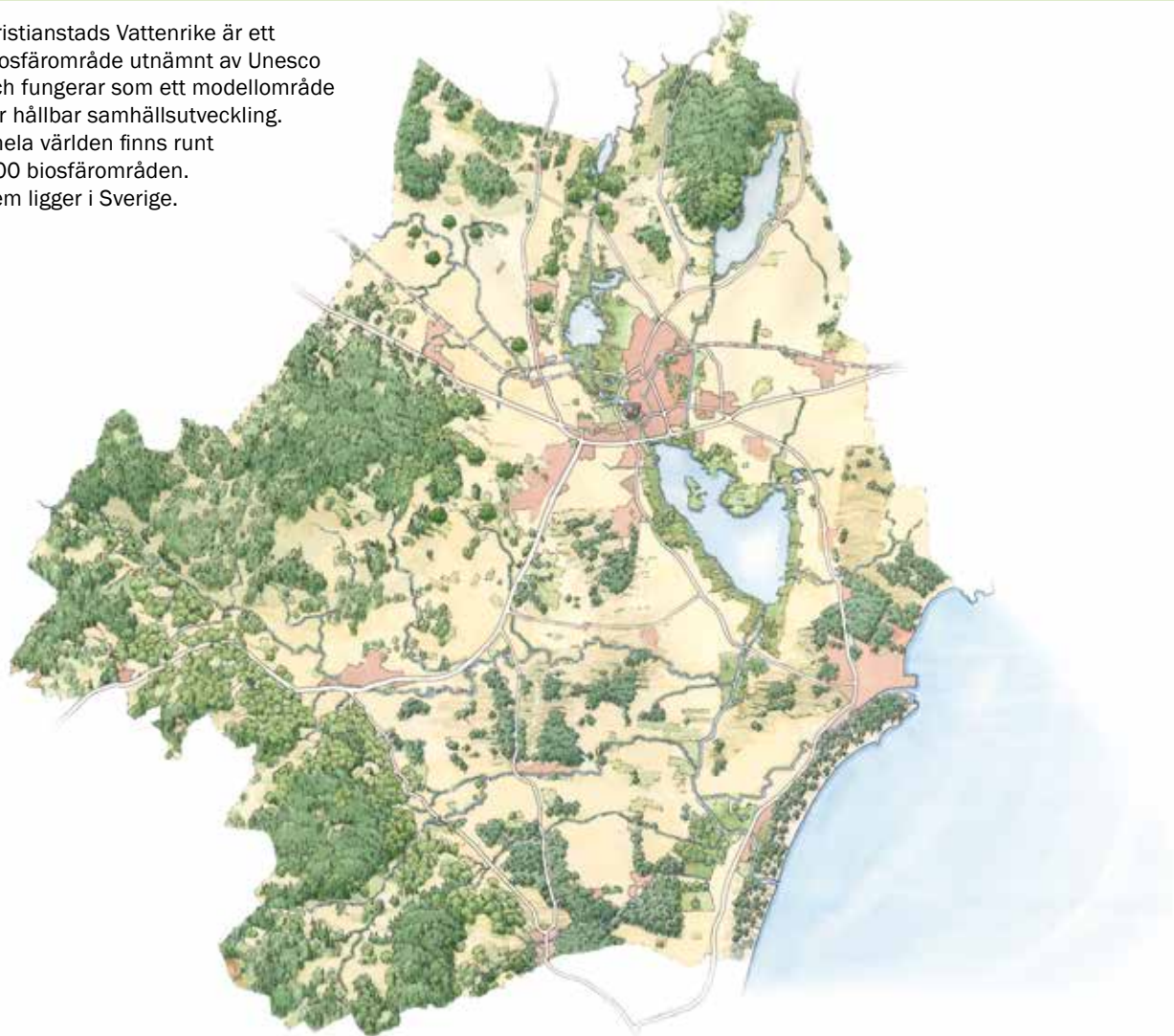
Kristianstads Vattenrike®

VERKSAMHETEN ÅR 2016

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

Kristianstads Vattenrike är ett biosfärområde utnämnt av Unesco och fungerar som ett modellområde för hållbar samhällsutveckling. I hela världen finns runt 700 biosfärområden. Fem ligger i Sverige.

Illustratör: Carina Lindkvist Naturcentrum AB

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike omfattar i stort sett hela Kristianstads kommun. Här finns nästan alla svenska naturtyper i ett landskap som präglats av människan genom tiderna.

Den mäktiga Helge å flyter tvärs igenom landskapet och fångar upp små vattendrag från åsarna och slätten. Här och var buktar den ut i Arslövssjön och Hammarsjön innan den når Hanöbukten. Ån kantas av våtmarker och strandängar. Men Vattenriket är inte bara vått, här finns både lummiga ädellövskogar och torra sandiga odlingsmarker.

Den omväxlande naturen ger många olika miljöer för djur och växter att leva i. Vattenriket är ovanligt artrikt och en riktig hot spot för hotade arter. Området täcker mindre än två promille av Sveriges yta, men på denna lilla plätt lever hela 20 procent av landets hotade arter!

Kristianstads kommun har åtagit sig att verka för att Vattenriket ska vara ett bra hem för både natur och människor. I olika projekt hjälper biosfärkontoret djur och växter att leva vidare, samtidigt som människor får möjlighet att ta del av naturens nyttor utan att förstöra dem. För att kunna göra

det behöver vi lära mer om landskapet och naturen. En del i arbetet är att ta fram och sprida ny kunskap. Biosfärkontoret inventerar, ger ut rapporter, samarbetar med forskare och håller konferenser.

Tillsammans med föreningar, företag och markägare tas hållbara lösningar fram för att både bevara och nyttja landskapets värden. Vi anlägger våtmarker och rör om i sanden. Många arter och välfungerande ekosystem gör att vi klarar klimatförändringar och andra utmaningar bättre.

Genom att hjälpa människor att uppleva naturen får vi fler med på tåget. Vi har 21 besöksplatser med fågeltorn, stigar och utemuseer. Naturum Vattenriket är kronan på verket med utställning, möteslokal och restaurang. Här berättar vi hur biosfärområdet fungerar och visar vägen ut i Vattenriket.

Vi kallar arbetet för biosfärbete. Glädjande nog ser vi goda resultat! Vid besöksplats Pulken samlas tranor till glädje för skådare och lantbrukare. Malen simmar åter i Helge å och uttern fiskar utanför naturum. I dag ses områdets våtmarker inte längre som vattensjuka utan vattenrika. Ett kvitto på en ny attityd till hur vi kan använda naturens resurser!

Året som gått, 2016

Ett år flyger snabbt förbi. Det är mycket som har hänt - både stort och smått. Erkännanden och utmaningar, upplevelser och möten har lett Vattenrikets verksamhet framåt på fler plan.

Vår utvärdering efter de första tio åren som biosfärområde fick med beröm godkänt vid världskongressen i Peru i våras. En härlig känsla och ett erkännande för vårt arbete! Ett erkännande som uppmuntrar och uppmanar till fortsatt arbete för att nå en hållbar samhällsutveckling som är bra för både natur och människa. Biosfärkonceptet är unikt - en neutral arena för dialog och samverkan som utgår ifrån grundpelarna att bevara, utveckla och stödja landskapets värden.

Ett nytt handlingsprogram för biosfärarbetets närmaste fem år har antagits av kommunstyrelsen under året. Ett viktigt fokus är de nyttor, ekosystemtjänster, som naturen ger oss i Vattenriket. Biosfärområdet är rikt på ekosystemtjänster, men de behöver bevaras och utvecklas för framtiden. De är vår "försäkring" för att klara ett förändrat klimat och stigande vattennivåer. Friska ekosystem med stärkta ekosystemtjänster är en förutsättning för en hållbar utveckling.

Vårt uppdrag är att vara ett modellområde för hållbar utveckling och ett inspirerande exempel för andra. I höstas var jag i Holland och berättade om vårt arbete med dialog och samverkan för att nå långsiktighet.

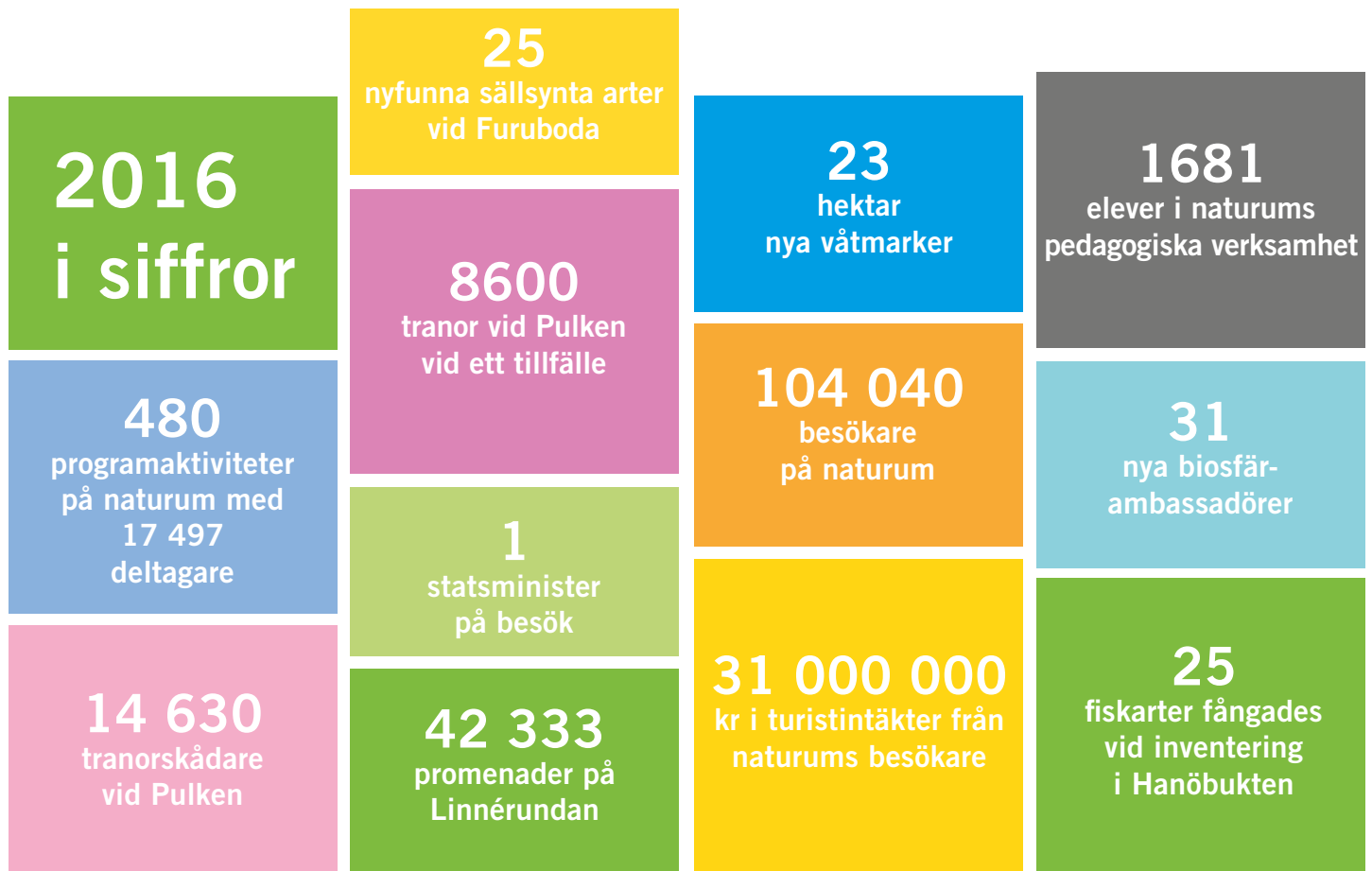
Under året har vi också deltagit på en resa där både norska och svenska naturum besöktes. Erfarenheter utbyttes och vi blev inspirerade till att utveckla vårt eget arbete.

Året 2016 har varit fyllt av möten. Varje dag möter vi elever, lärare, besökare, markägare, biosfärlägerbarn, forskare, föreningar, företagare, ambassadörer, andra biosfärområden, politiker och tjänstemän. Lokala, nationella och internationella möten.

Möten är viktiga. Det är i mötena mellan människor det sker. Ord blir till handling. Utbyte av kunskap och erfarenheter blir till samverkan som bidrar till engagemang och stolthet. Förutsättningar för ett långsiktigt biosfärarbete, där vi tillsammans arbetar för en hållbar samhällsutveckling i biosfärområde Kristianstads Vattenrike.

Carina Wettemark
Chef Avdelningen för biosfär
och hållbar utveckling,
Koordinator Biosfärområde
Kristianstads Vattenrike

Forskarna delar in ekosystemtjänster i fyra kategorier. I Vattenriket lever vi mitt i ett artrikt och varierat landskap med många reglerande, kulturella,

I Vattenriket bjuder naturen på

Vi människor är helt beroende av naturen runt omkring oss. Den ger oss mat, rent vatten, frisk luft och platser vi trivs på. Det som naturen ger oss gratis kallas ekosystemtjänster. Friska ekosystem med många arter ger oss fler tjänster.

Det artrika och varierade Vattenriket är särskilt rikt på ekosystemtjänster. Biosfärkontorets arbete med att bevara och utveckla dessa tjänster har varit föremål för forskning flera gånger.

Redan för tio år sedan lyftes Vattenriket fram i FN-projektet Millennium Ecosystem Assessment – ett pionjärprojekt som omfattade tusentals forskare i nästan hundra länder.

Lisen Schultz, forskare, Stockholm Resilience Centre konstaterar att Kristianstads Vattenrike är intressant för den globala forskningen om ekosystemtjänster därför att man var väldigt tidiga med att koppla ihop naturvård och samhällsnytta.

I fjol bestämde Sveriges regering att ekosystemtjänsternas värde ska tas med i alla viktiga samhällsbeslut. Naturvårdsverket har finansierat forskning för att ta reda på hur det ska gå till. Elin Enfors Kautsky, forskare vid Stockholm Resilience Centre, har jämfört kommuner i södra Sverige.

Hennes forskning visar att Kristianstad är en av de kommuner som fungerar som så kallade hot spots för alla typer av ekosystemtjänster. Hon ser också intressanta lärdomar att dra om landskapsskötsel som gynnar hela knippen av ekosystemtjänster, alltså en mångfald av ekosystemtjänster i landskapet.

I Vattenriket har vi en lång tradition av att lyfta fram värdet av ekosystemtjänster. Biosfärkoordinator Carina Wettemark ser hur förståelsen ökat kring naturens livsavgörande nyttor. Kristianstads kommun har lyft in begreppet i den strategiska färdplanen som kommunen ska arbeta efter fram till år 2020.

försörjande och stödjande ekosystemtjänster.

Artig vandring bjöd på kunskap och upplevelser

Tänk så gott att bita i ett saftigt äpple! Att vi kan njuta av äpplet är resultatet av nyttor som naturen ger oss helt gratis. I somras höll naturum Vattenriket artiga vandringar som förklarar hur det hänger ihop.

Det var en av sommarens härligaste dagar med blommade cikoria, blåeld och gulmåra utanför naturum. En humla surrade förbi. Den är ett av naturens små underverk, som flyger från blomma till blomma och samlar pollen och nektar. Samtidigt befruktar den blommorna. Josefin Svensson guidade sin grupp runt naturums närmiljö.

Olika växter har olika strategier för att locka till sig pollinere. Vem kan motstå doften av kaprifol eller jasmin? Genom att dofta gott får dessa växter hjälp av insekterna att sprida sitt pollen. Maskrosen lockar med sin färgprakt och violen har små streck som visar vägen mot blommans mitt.

För att det ska kunna bli frön och kärnor måste blomman pollineras. Det är insekterna som utför mycket av detta viktiga jobb. Pollinering är en av planetens viktigaste ekosystemtjänster.

Om en art av pollinere försvinner kan en annan art fortsätta med det viktiga jobbet. Artrikedom är också en ekosystemtjänst – en förutsättning för att allt det andra ska fungera.

Ibland behöver naturen lite hjälp att leverera tjänsterna. Utanför naturum finns flera sandlimpor och ett bihotell. En och annan har checkat in på bihotellet, berättade Josefin och tipsade om hur vi kan hjälpa vildbin och humlor hemma i trädgården genom att inte städa så noga och kanske göra egna små bihotell av vassrör.

När blommorna pollinerats kan frukt och kärnor börja växa. Äpplet är en av de frukter som smakar gott att många vill äta det. När rådjur och fåglar äter dem så sprider de kärnorna och nya träd kan börja växa. Och vi människor kan plocka ett äpple från träden – tacka bina nästa gång du tar en tugga!

Insatser för Vattenrikets ekosystemtjänster:

- Nya våtmarker renar vattnet och skapar fler livsmiljöer.
- Fria vandringsvägar och nytt lekgrus gör att fisk och musslor klarar sig bra i våra vattendrag.
- Biosfärambassadörer och naturvårdare river mossor och drar upp tallar – för att förhindra igenväxning på artrika sandiga marker.
- Bränning av fjolårsgräs ger plats åt växter som inte klarar tät vegetation.
- Ett nytt bihotell vid naturum ska gynna vildbin.
- Skallbagsåsar och blommande åkerkanter gynnar jordlöpare och pollinere.
- En del i biosfärbetet är att ta fram och sprida ny kunskap via provfiske, rapporter, konferenser och utemuseer.
- Naturum Vattenriket erbjuder naturpedagogisk verksamhet och naturvägledning.
- Besöksplatser och information underlättar för människor att paddla, vandra och skåda fåglar.

många tjänster

Rena utteryran på naturum

Året 2016 inleddes med rena utteryran runt naturum. En hona med två ungar simmade, fångade fisk och lekte i naturumsjön.

Till besökarnas stora glädje!

Uttrar lever på småfisk. Förmodligen är det den rika tillgången på benlöja som gör att uttrarna håller till vid naturum. En vuxen utter behöver äta 1-1,5 kg fisk per dag.

Fram till början av 1950-talet fanns det gott om utter utmed den svenska kusten och vid sjöar och vattendrag. Därefter började arten minska drastiskt i både antal och utbredning. Miljögifter och jakt gick hårt åt uttrarna. Samtidigt gjorde utdikningar och torrläggningar av våtmarker och vattendrag att uttern fick färre bra ställen att bo på.

På 1990-talet vände glädjande nog trenden och inventeringar visar att uttern är på väg tillbaka. I dag finns 2000-2700 uttrar i landet. I södra Sverige är dock uttern fortfarande en sällsynt gäst.

Sedan 2006 har det varit känt att uttern hittat tillbaka till Helge å. Längre fick vi nöja oss med att se spår i snön. Några lyckligt lottade fick se en skyymt till exempel vid Torsebro vintern 2011 och på isen utanför naturum ett par år senare.

Men så i vintras blev det plötsligt rena utteryran runt naturum. En hona med två ungar uppehöll sig så gott som dagligen kring naturum från november till senvintern. I februari fick de till och med

sällskap av hanen. I naturumsjön finns gott om småfisk och uttrarna simmade runt, åt och verkade ganska oberörda av alla människor som tittade på dem.

Många frågade om vi matar dem. Svaret är nej, vi matar dem inte. Runt naturum finns gott om mat och uttrarna hittar hit helt av sig själva. Det är ett gott betyg åt Helgeåns vattenkvalitet. I Vattenriket arbetar vi med olika projekt för att göra vattnet i Helgeån och Östersjön renare. Renare vatten och fler våtmarker och är bra både för uttrar och för oss människor. Att kunna se uttrar mitt i stan är en fantastisk ekosystemtjänst!

Foto: Patrik Olofsson/N

En ny grupp av besökare till naturum var alla naturfotografer som slöt upp i gryningen för att fånga uttrarna på bild.

Foto: Lennart Johanson.

Vattenrikets turister ger klirr i kassan

31 miljoner kronor. Så mycket pengar spenderade naturum Vattenrikets besökare på transporter, övernattningar, shopping och restaurangbesök i området i fjol.

Naturturism är ett av tre utpekade teman med stor utvecklingspotential för turistföretagen i vårt område. Den här analysen är en bekräftelse på att naturum Vattenriket är en viktig dragare, konstaterade Eva Berglund, turismstrateg i Kristianstads kommun, när hon nåddes av resultatet.

Handelns utredningsinstitut presenterade en turistekonomisk analys som bygger på 1500 intervjuer på naturum under april-oktober. Hela två tredjedelar av besökarna uppgav att de kommer från en annan del av Sverige eller från utlandet. Tillsammans spenderade de som uppgav att de i första hand kommit för att uppleva Vattenriket 31 miljoner kronor under sin vistelse.

En bidragande faktor kan vara de många positiva omdömena som besökare lämnar på TripAdvisor. Den som söker på TripAdvisor efter "naturupplevelser i Skåne" hittar naturum Vattenriket på första plats!

Många Kristianstadsbor kommer tillbaka flera gånger för att vara med på naturums aktiviteter. En tredjedel av de intervjuade uppgav att de bor i Kristianstads kommun.

Några omdömen från TripAdvisor:

"Underbart ställe"

Mycket mysigt ställe där man får upptäcka den fina naturen runt Kristianstad. Vackra bilder och informationsskyltar, kartor över områdets vandring/cykelleder och annan information går att hitta där. Underbar plats som bör besökas fick se kungsfiskare sittande någon meter från byggnadens fönster för några månader sen. Magiskt! På ovanvåningen finns även ett cafe.

"Häftig utsikt mot stan och vattenriket"

Ett fantastiskt ställe att besöka. Utställningen är mycket informativ och bra gjord. Utsikten mot stan är enastående. Lätt att nå stället från staden eller parkeringen.

"Fint för hela familjen!"

Väldigt barnanpassat, bra parkering, nära till stan och god mat! En tur i opteryxen är ett måste för hela familjen!

Öppna ytor hjälper sandmarkernas rara arter

Vattenrikets arbete för att gynna den öppna sandens växter i Nyehusen tog ett steg framåt under 2016.

I våras arbetade grävmaskiner för fullt intill Slättens väg i Nyehusen. Ytor där bergtall dragits upp jämnades till och städades fria från grenar, rötter och barr.

Åtgärderna gjordes för att hjälpa sandmarkernas speciella växt- och djurliv. Dessa är helt beroende av öppna, varm sand.

Åhustraktens kalkrika sandmarker har ett unikt växt- och djurliv. Många arter är mycket sällsynta. I Nyehusens sandmarker lever hela 27 hotade arter som inte hittats någon annanstans!

Inventeringar vid Kaptenens väg visade att arterna svarar snabbt på åtgärder. Blommande växter och insekter ökade i antal när sanden blev öppen och solbelyst igen. Och vi människor fick nya områden att vandra i och njuta av!

I somras inventerades fler sandiga områden i Nyehusen och Furuboda på insekter. Höstens återträff för Biosfärambassadörer hölls i Nyehusen intill Kaptenens väg. För tredje året i rad gjorde ambassadörerna en insats för att hålla markerna öppna.

Med handskar och krattor rev de bort lavar för att sandmarkernas känsliga växter ska få möjlighet att sprida sig i området. Allt under instruktioner av Vattenrikets ekolog och sandmarksspecialist Karin Hernborg.

Foton: Mattias Roos, Kristianstads kommun

Hercules nya utställning visar områdets varierade landskap

Solen sken och svarthätta och näktergal bjöd på en härlig vårkonsert när den nya utställningen i Utemuseum Hercules invigdes med gökotta den 12 maj. Efter en stund gav sig även göken till känna.

Naturfotograf Patrik Olofsson berättade om gökens speciella överlevnadsstrategi. De flesta vet nog att göken lägger ägg i andra fåglars bon – men kände du till att äggen får samma färg och mönster som värdfågeln ägg?

Efter Patriks föredrag blev det kaffe och smörgås och tid att titta på den nya utställningen i utemuseet. Hercules är ett gammalt kulturlandskap präglad av människans bruk. I generationer har böndernas slåtter gett vinterfoder till djuren, samtidigt som det skapat fantastiska naturvärden.

Namnet Hercules kommer från tegelbruket som en gång låg här. När bruket lades ner på 1960-talet fylldes lertagen av vatten och

liv. Trollsländor och svarttärnor är några av alla arter som trivs vid dammarna.

Under året har Naturvård C4 Teknik rustat upp fågeltornet och spänger och biosfärkontoret producerat en ny utställning. Illustrationer av Carl Christian Tofte, Tina Lundgren och Carina Lindkvist visar områdets rika mosaik av miljöer och arter.

En stork, en svarttärna och en glittrande guldrollslända av träkonstnären Vesa Jussila ger tornet liv. Ljudguider av frilansjournalist Per-Erik Tell ger ännu en dimension.

Under sommaren fick många fler njuta av Hercules. Naturskyddsföreningen och Studieförbundet höll floravandringar och Nordöstra Skånes Fågelklubb hjälpte intresserade att bekanta sig med fågellivet.

Vattenrikets vänner har sponsrat utställningen och Biosfär-ambassadörerna gjorde en utflykt hit. Under sommaren ordnade naturum med cykelturer till Hercules varierade landskap.

Vattenriket lovordas av Unesco

Biosfärområde Kristianstads Vattenrikes tioåriga utvärdering godkändes med lovord av Unesco och ett nytt femårigt handlingsprogram antogs av Kristianstads kommun.

Den tioåriga utvärdering som Biosfärområde Kristianstads Vattenrike lämnade in till Unesco i slutet av 2015 togs upp vid världskongressen i Lima i Peru i våras. Samtidigt fick utvärderingen fina vinstord och lyftes fram som ett föredöme för världens övriga nästan 700 biosfärområden.

Ett nytt handlingsprogram för Vattenriket togs fram under året. Det löper på fem år, samma period som Kristianstads kommuns strategiska färdplan 2020. Handlingsprogrammet var på remiss hos Vattenrikets samrådsgrupp och Länsstyrelsen, innan det antogs av kommunstyrelsen i Kristianstads kommun i november.

Handlingsprogrammet beskriver fokus för Biosfärområde Kristianstads Vattenrike. Vi fortsätter att arbeta med goda exempel och projekt för att bevara, utveckla och stödja landskapets värden. Arbetet sker i dialog och samverkan med många olika aktörer i både vått och torrt. Att ta fram och sprida ny kunskap är viktigt, liksom att visa vägen ut i området.

Långväga vandrare på Linnérundan

56 portugiser, 43 tjecker och två svenska deltagare. På vandringseventet Eurorandos tredje dag fylldes Linnérundan av internationella vandrare.

Den stadsnära vandringen Linnérundan var en av fyra leder som Kristianstad lyfte fram i vandringseventet Eurorando.

I strålande vackert septemberväder tog Vattenrikets biosfärambassadörer emot de långväga gästerna. Nyponen som kantar stigen lyste rött mot den frodiga grönskan längs Linnérundan. I rollen som värdar visade ambassadörerna vägen, öppnade Lillöborg och hjälpte vandrarna till rätta.

En klunga tjeckiska vandrare stannade till på borggården. De tittade på modellen av hur borgen sett ut en gång i all sin glans. Idag är det bara den nedersta biten, under strecket, som finns kvar, pekade Aina Bjerstedt, en av biosfärambassadörerna som hjälpte till.

Under året har Naturvård C4 Teknisk arbete med att göra Linnérundan tillgänglig för rullstolar och barnvagnar fortsatt. Besöksmätare visar att det är en välanvänd led. Inte mindre än 42 000 passager noterades vid Kanalhuset under ett år. Det är en rejäl ökning från 28 000 för fyra år sedan.

Året som gått

Kanadensiskt tv-team gästade Vattenriket

En dag i vintras besökte tioåriga Lili-Rose Vattenriket tillsammans med sin pappa Vincent. Under en heldag fick familjen utforska Vattenriket för tv-serien "Off the beaten path with family". Programmet går ut på att en kanadensisk familj reser till en plats, bor på ett ekologiskt b&b och utforskar området på ett hållbart sätt. Förutom ett besök i naturums utställning med en åktur i Opteryx som höjdpunkt, fick familjen vara med om en örnsafari med Landskapet JO. Med gummibåt åkte de ut på Helge å med kosan mot Hammarsjön och med hopp om att få se havsörn. En tät dimma gjorde båtturen smått magisk. Vass, vide och nakna träd kantade åns suddiga konturer. Ett par kråkor och en grupp skrakar flög förbi – men inte en örn i sikte. En bit ut i Hammarsjön blev det svensk fika med kaffe och bulle. Just när kikarna lagts ner och besökarna så smått börjat misströsta om de skulle få se de gigantiska fåglarna skymtade en stor mörk silhuett i ett träd en liten bit bort.

Många tranor och tillgänglighet för alla

Årets transäsong var rik både på besökare och tranor. Förra årets rekord 8600 tranor vid Pulken tangerades i år, och dessutom på samma datum som förra året den 28 mars! Nordöstra Skånes fågelklubb räknade i vanlig ordning tranorna när de var som flest. Då är det dags att mata tranorna på fältet vid Pulken så att de inte gör skada på nysådda åkrar. Tranorna lockade tusentals besökare till Utemuseum Pulken. Dagtid fanns naturum Vattenrikets personal på plats för att guida och visa i tubkikare. Kvällstid tog fågelklubben över.

Varje år hälsar naturum Vattenriket äldre och rullstolsburna särskilt välkomna en viss dag, och ser till att det finns plats för dem i tornet. Med hjälp av specialbyggda tubkikare som anpassas till rullstolar, permobiler och rullatorer går det att uppleva tranorna på riktigt nära håll.

Trädridå förbättrar Rambrobäcken

En helg i april planterade Vattenriket och Marcellos farm 300 trädplantor längs Rambrobäcken. Träden ska ge en bättre miljö för växter och djur som lever i och längs vattnet. Rambrobäcken är ett tillflöde till Vramsån. Bäckens flyter genom jordbrukslandskapet och har under årens lopp rätats ut och rensats. Det har gjort att mycket av den naturliga vegetationen längs bäcken försvunnit. I fjol karterades Vramsåns nedre delar och biflöden. Det visade sig att flera partier längs Rambrobäcken saknade skuggande vegetation. Ett parti låg på Marcellos farms mark. Biosfärkontoret och ägarna kom överens om att plantera träd längs bäcken. Klibbal och sälg är naturliga arter som redan växer längs Rambrobäcken. Trädridåer bidrar till att hålla vattentemperaturen nere. När löven faller på hösten blir de mat åt många organismer i vattendraget. Trädbeklädda strandzoner fungerar också som spridningsväg och livsmiljö för många växter och djur i jordbrukslandskapet.

Vattenrikets vildbin fick eget hotell

När vi tänker på bin ser vi kanske honungsbin i bikupor framför oss. Men långt ifrån alla bin lever så. De flesta arter är vilda och lever för sig själva. I Sverige finns lika många arter vilda bin som häckande fågelarter – 245 stycken! Men i landskapet som det ser ut i dag råder det brist på miljöer som vildbin behöver. Biosfärkontoret arbetar på flera sätt för att hjälpa bina. Utanför naturum har ett bihotell kommit på plats. De olika rummen är inredda med halm, vassrör, pinnar, kottar och ved med borrarade hål. På så sätt kan många olika arter hitta rum som passar. Intill bihotellet finns avlånga "limpor" av sand där grävande bin har möjlighet att bygga bo. Bihotellet ligger längs en ny mångfaldstig. Under våren och sommaren fick naturums besökare följa med naturvägledarna på "Artiga vandringar" längs stigen. Förutom bihotellet och sandlimporna vid naturum gör Vattenrikets ekologer andra insatser på flera håll i Vattenriket, inte minst på de sandiga markerna runt Åhus.

Året som gått

Vattenriket för skolan och lovlediga

Naturum samarbetar med skolor och barn på flera sätt. Syftet är att sprida kunskap om områdets värden och det biosfäriska arbetssättet och inspirera till att använda Vattenriket som klassrum. Sommarens biosfärläger är ett uppskattat läger för barn i åldern 10-13 år.

I Vattenriket myllrar det av olika sorters djur och växter. På årets biosfärläger tog deltagarna sig fram både till fots och med båt i det omväxlande landskapet. Daglägrets 30-tal deltagare fick upptäcka några av Vattenrikets många spännande småkryp, fiskar, fåglar och växter. De mötte också intressanta människor som använder Vattenriket på olika sätt. De fick vara med om att ringmärka fåglar, tova spindlar, måla akvareller, föda upp grodyngel och fjärilar, bygga bihotell, göra flädersaft, möta en strandängsbonde och böda nät hos en fiskare. Det fanns också tid till att håva, fiska, paddla kanot och bara njuta!

Gymnasieklasser utforskade Vramsån

Med vadarstövlar, vattenkikare och håvar undersökte Österängsgymnasiets elever Vramsåns småkryp tillsammans med Vattenrikets pedagog Sam Peterson. Resultatet gav en värdefull vink om hur ån mår. Samtidigt fick eleverna en inblick i hur ekologerna arbetar. Att lära känna sin närmiljö och att läsa naturen samtidigt som kunskapen omsätts i praktisk handling – det är dit man vill nå i samarbetet med skolorna i Kristianstads kommun. Inriktningen är förutom biosfärarbete det som klasserna fokuserar på för tillfället.

Sam Peterson har arbetat med skolklasser från grundskolan i flera år, men samarbetet med gymnasieklasser är lite nyare. Oavsett ålder tycker eleverna om att håva och studera småkryp. De vill gärna pröva på vadarbyxor och vattenkikare. Tack vare ett bidrag från Vattenrikets vänner har i år fler klasser fått möjlighet att komma ut och utforska Vattenriket.

Kungsfiskare och jättemöja i Vramsån

Kungsfiskaren häckar helst i bohålor med ett långt ingångshål som den gräver i höga strandbrinkar vid sina fiskevatten. Vramsån är ett vattendrag med gott om småfisk som kungsfiskaren äter. Men den har problem att hitta platser som är bra att gräva i. Under året fick de hjälp av konstgjorda holkar av cement. Kungsfiskarholkarna består av en lång gång som slutar i en bohåla. Holkarna sattes på plats vid strategiska ställen längs ån och täcktes med sand. När allt var klart syntes bara hålet till den lilla tunneln som leder till bohålet. Pengar till holkarna kom från ett projekt med medel från WWF. Projektet är inriktat på att hjälpa hotade arter i Vramsån. Förutom kungsfiskarna är den vackra jättemöjan en sällsynt art som är knuten till ån. I Vramsån trivs jättemöjan men det är den enda förekomsten i hela Norden. I år har Vattenriket gjort insatser för att sprida växten till flera platser i ån.

Vattenriket fick pengar till nya våtmarker

Biosfärkontoret fick besked om ytterligare 3,8 miljoner kronor till projekt som ska förbättra vattenkvaliteten i Helgeå, Skräbeån och Hanöbukten. Pengarna är ett statligt stöd till Lokala vattenvårdsprojekt, så kallade LOVA-pengar. Målsättningen med det nya anslaget är 35 hektar nya våtmarker. Dessutom ska Vattenriket undersöka möjligheterna att anlägga våtmarker i Oppmannasjöns avrinningsområde. Projektet börjar i år och avslutas oktober 2018. De nya våtmarkerna ska bidra till att minska transporten av näringsämnen till Hanöbukten. Dessutom skapar våtmarker en variation i landskapet, vilket ger en större biologisk mångfald och artrikedom. Länsstyrelsen skriver i sitt beslut att Vattenriket har i tidigare och pågående LOVA-projekt visat att man kan omsätta sina förslag till konkreta åtgärder. Ett stort antal våtmarker har redan anlagts, vilket förmodligen gett en kraftigt minskad transport av näringsämnen till vattendrag och Hanöbukten.

Året som gått

Ny utställning i Äspets fågeltorn

Äspet är ett riktigt eldorado för både fåglar och skådare. Under sommaren rustade C4 teknik upp tornet. Ett efterlängtat tak kom på plats och väggarna byggdes om. Samtidigt tog en ny utställning form.

Utställningen handlar om det fantastiska fågellivet i lagunen, havet och stranden. Texterna illustreras med bilder tagna av Patrik Olofsson och Linda Niklasson. Upprustningen av tornet firades en vacker sommarkväll med att Patrik Olofsson höll ett uppskattat fältföredrag om Äspets rika fågelliv. Ett 70-tal personer slöt upp... plus ett antal nyfikna kor. Vi är många som vill njuta av rastande änder och vadare som bläsand, myrsnäppa, strandpipare och ljungpipare.

Foto: Hans Cronert

Orsaken till järn på strandängar utreds

Vid sommaröversvämningen 2007 uppmärksammade Vattenriket höga järnhalter på strandängarna längs Helgeån. Först trodde man att det kom från skogs- och myrmarker längre norrut i Skåne och Småland, men det visade sig till stor del häröra från jordbruksinvallningar i området. Invallningspumparna gick för högtryck under tiden översvämningen pågick och förde med sig järnslam som missfärgade ängsgräset och gjorde det odugligt som hö. Missfärgningen av strandängarna har återkommit under flera år efter översvämningen, sannolikt på grund av att järn upplagrats i marken. Naturvårdsverket avsatte i år 400 000 kr till länsstyrelsen i Skåne för att i samarbete med Vattenriket sammanställa befintlig kunskap om bakgrund, förekomst, miljöeffekter och framtidsscenarier med ökande nederbörd sommardag. Problem med utflödet av järn och aluminium från invallningar är sedan tidigare uppmärksammat i Danmark och vi hoppas kunna hämta erfarenheter därifrån om vilka åtgärder som kan vidtas. Projektet kommer att pågå under två år.

Publikationer 2016

Vattenriket i fokus är biosfärområdets skriftserie (ISSN 1653-9338). Här publiceras rapporter och inventeringar som utförts på uppdrag av eller i samarbete med biosfärkontoret.

Samtliga rapporter finns på hemsidan www.vattenriket.kristianstad.se.

2016:01 Biosfärområde Kristianstads Vattenrike. Verksamheten 2015, biosfärkontoret.

2016:02 Var finns tången och hur mår den? Inventering av blå- och sågtång i Hanöbukten inom Kristianstads kommun, Lena Svensson.

2016:03 Förekomst av stormusslor i Vramsåns centrala biflöden, Per Ingvarsson.

2016:04 Provfiske efter mal i Helge å 2015, biosfärkontoret.

2016:05 Handlingsprogram 2016-2020 för Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, biosfärkontoret.

Kontakta oss

Carina Wettemark, koordinator biosfärområdet,
chef Avdelningen för biosfär och hållbar utveckling,
tel 044-136486, carina.wettemark@kristianstad.se

Åsa Pearce, informationsansvarig,
tel 044-136462, asa.pearce@kristianstad.se

Läs mer om Kristianstads Vattenrike – naturum, naturen,
besöksplatserna, biosfärområdet: www.vattenriket.kristianstad.se

Postadress: Avdelningen för biosfär och hållbar utveckling,
Kristianstads kommun, 291 80 Kristianstad

Text, foto och produktion

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike
Text: Åsa Pearce.

Foto: Biosfärkontoret där inget annat
anges.

Layout och produktion: Ebba Trolle

